

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28.08.1980, sp. zn. 2 Tzf 3/80, ECLI:CZ:NS:1980:2.TZF.3.1980.1

Číslo: 4/1981

Právní věta: I. Pochybnosti o správnosti posudku znalcov psychiatrov alebo posudku ústavu o duševnom stave obvineného, prípadne neúplnosť alebo nejasnosť posudku možno odstrániť len postupom podľa § 109 Tr. por., t. j. vysvetlením znalcov prípadne osôb poverených vypracovaním ústavného posudku, a keby to nevedlo k výsledku, pribratím iných znalcov, resp. vyžiadanim posudku iného ústavu. Orgán činný v trestnom konaní nemôže požiadať o odborné vyjadrenie o podanom posudku lekára psychiatra. Takéto odborné vyjadrenie nemožno považovať za dôkazný prostriedok v zmysle Trestného poriadku a nemožno k nemu prizerať pri zisťovaní skutočného stavu veci. II. Nepříčetnej osobe nemožno uložiť ochranné protialkoholické liečenie podľa § 72 odst. 2 písm. b) Tr. zák. Takejto osobe možno uložiť len ochranné liečenie psychiatrické podľa § 72 odst. 1 Tr. zák., v rámci ktorého možno vykonať aj protialkoholické liečenie, ak je takéto liečenie indikované.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 28.08.1980

Spisová značka: 2 Tzf 3/80

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Dokazování

Předpisy: 141/1961 Sb. § 109

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave z 9. augusta 1979 sp. zn. 1 T 16/79 v spojení s rozsudkom Najvyššieho súdu SSR z 10. decembra 1979 sp. zn. 1 To 59/79 bola obvinená V. K. oslobodená podľa § 226 písm. d) Tr. por. z obžaloby pre dvojnásobný trestný čin vraždy podľa § 219 Tr. zák., ktorý údajne spáchala tak, že 23. mája 1978 v čase od 5.45 do 6.45 hod. vo svojom byte v P. v dôsledku neusporiadaných rodinných pomerov ovplyvnených nadmerným požívaním alkoholických nápojov usmrtila najprv dcéru Martu K., a to tak, že ju v spánku zahrdúsila rukami, potom odniesla do kuchyne dcéru Máriu K., dva razy ju udrela sekerou do spánkových častí hlavy a potom ju rukami zahrdúsila. Podľa § 72 ods. 1, 2 písm. b) Tr. zák. bolo obvinenej uložené ústavné ochranné psychiatrické a protialkoholické liečenie.

Proti uvedeným rozsudkom podal generálny prokurátor ČSSR v lehote uvedenej v § 272 Tr. por. v neprospech obvinenej sťažnosť pre porušenie zákona, v ktorej vytýkal, že súdy prihliadli jednostranne na posudok Psychiatrickej kliniky Fakultnej nemocnice v Bratislave, podľa ktorého

obvinená nebola schopná rozpoznať nebezpečnosť svojho konania pre spoločnosť ani svoje konanie ovládať v dôsledku depresívnej rozlady pri alkoholizme charakterizovanej ako depresívna psychóza, podmienená prevažne biologicky (endogénne), a neprihliadli na posudok Psychiatrickej kliniky Fakulty všeobecného lekárstva v Prahe, podľa ktorého sa obvinená nachádzala v čase činu v ťažkom depresívnom stave, ale išlo len o reaktívnu depresiu, ktorá nevyučovala celkom rozpoznávaciu a ovládaciu schopnosť obvinenej. Generálny prokurátor ČSSR okrem iného vytýkal aj to, že súdy odmietli prihliadnúť ako na dôkaz na vyjadrenie doc. MUDr. P., DrSc., ktorý písomne vyjadril pochybnosti o správnosti a úplnosti posudku bratislavskej kliniky.

Na základe tejto sťažnosti pre porušenie zákona Najvyšší súd ČSSR zrušil citovaný rozsudok Najvyššieho súdu SSR vo výroku o ochrannom liečení a rozhodol sám tak, že podľa § 72 ods. 1, 4 Tr. zák. uložil obvinenej V. K. ústavné ochranné liečenie. Ostatné výroku rozsudku ponechal nedotknuté.

Z odôvodnenia:

Sťažnosť pre porušenie zákona v podstate vytýka súdu prvého i druhého stupňa, že pri riešení otázky príčetnosti obvinenej sa nesprávne opreli o posudok Psychiatrickej kliniky FN v Bratislave, hoci mali vziať za základ svojho rozhodnutia posudok Psychiatrickej kliniky FVL v Prahe, ktorý je podľa názoru sťažnosti vierohodnejší. Sťažnosť pre porušenie zákona teda v podstate vytýka len nesprávne hodnotenie vykonaných dôkazov, nevytýka neúplnosť dokazovania. V tomto smere vytýka len to, že súdy odmietli vykonať a hodnotiť ako dôkaz písomné vyjadrenie doc. dr. P., DrSc., založené v spise. K tomu treba uviesť, že stanovisko Najvyššieho súdu SSR k povahe a hodnoteniu tohto vyjadrenia je v podstate správne a zodpovedá zákonu.

Postup pri skúmaní duševného stavu obvineného presne upravuje Trestný poriadok. Podľa § 116 ods. 1 Tr. por., ak treba vyšetriť duševný stav obvineného, priberú sa na to vždy dvaja znalci z odboru psychiatrie. Podľa § 116 ods. 2 Tr. por., ak nemožno duševný stav vyšetriť ináč, možno nariadiť, aby osoba obvinená z trestného činu bola pozorovaná v zdravotníckom ústave, alebo ak je obvinená vo väzbe, v osobitnom oddelení nápravného zariadenia. Vo výnimočných, mimoriadne ťažkých prípadoch vyžadujúcich osobitné vedecké posúdenie, možno požiadať štátny orgán alebo štátny ústav, aby sám podal posudok (§ 110 ods. 1 Tr. por.). V danom prípade vyšetrovateľ posudzoval prípad ako výnimočne zložitý a požiadal o podanie posudku Psychiatrickú kliniku FN v Bratislave a súčasne nariadil pozorovanie obvinenej podľa § 116 ods. 2 Tr. por. Ani pri takomto kvalifikovanom posudku nemožno, pravda, vylúčiť, že orgán činný v trestnom konaní bude mať pochybnosti o správnosti posudku, že posudok sa mu bude javiť ako neúplný, v niektorých smeroch nejasný alebo rozporný a pod. Postup pre taký prípad upravuje ustanovenie § 109 Tr. por. V takom prípade treba požiadať ústav o vysvetlenie alebo o doplnenie posudku, prípadne vypočuť v tomto smere ako znalcov osoby určené na vypracovanie posudku za ústav podľa § 110 ods. 2 Tr. por. Keby to nevedlo k výsledku, požiada sa o vypracovanie iného znaleckého posudku. Z povahy veci vyplýva, že by to mal zásadne byť tiež posudok ústavu podľa § 110 Tr. por.

Zákon nepripúšťa, aby o duševnom stave obvineného, prípadne o nejasnostiach posudku a tým skôr posudku ústavu mohol podávať odborné vyjadrenie odborník psychiater ako jednotlivec podľa § 105 ods. 1 Tr. por., nech už je jeho postavenie a odborná kvalifikácia akákoľvek. Preto treba súhlasiť s názorom Najvyššieho súdu SSR, že doc. P., DrSc. nemal vo veci postavenie znalca a samozrejme ani postavenie svedka. Treba dodať, že jeho vyjadrenie nemožno považovať ani za odborné vyjadrenie v zmysle § 105 ods. 1 Tr. por., s ktorým sa možno uspokojiť len v jednoduchých prípadoch, nikdy však nie v prípade skúmania duševného stavu, kde platia vyššie citované špeciálne ustanovenia. O taký prípad nemohlo ísť ani podľa názoru vyšetrovateľa, keď považoval za nutné požiadať o podanie posudku ústav podľa § 110 Tr. por. Napokon vyjadrenie doc. P., DrSc. nemožno považovať ani za listinný dôkaz, pretože by to znamenalo obchádzať postup predpísaný zákonom pre skúmanie duševného stavu obvineného. Súdy preto právom nepovažovali toto vyjadrenie za dôkaz v procesnom

zmysle, právom ho odmietli vykonať, hodnotiť ho a prihliadať k nemu pri zisťovaní skutočného stavu veci.

So sťažnosťou pre porušenie zákona možno súhlasiť len v tom smere, že zákon nevylučuje (pri súčasnom zachovaní zákonného postupu pri odstraňovaní nejasností alebo neúplnosti znaleckého posudku), aby orgán činný v trestnom konaní konzultoval odborné otázky, ktoré sa v procese vyskytnú, s odborníkom z príslušného vedného odboru a o poznatky takto získané oprel svoj ďalší postup pri vykonávaní procesných úkonov, najmä dôkazov. Takáto konzultácia má však mimoprocený charakter, nemá charakter procesného úkonu a má rovnaký význam ako napr. preštudovanie príslušnej odbornej literatúry. O poznatky takto získané môže orgán činný v trestnom konaní opierať svoj ďalší postup pri vykonávaní procesných úkonov, ale samy tieto poznatky nemajú procesný charakter a nemôžu slúžiť ako dôkaz ani pre orgán, ktorý ich získal, ani pre ďalšie orgány činné v trestnom konaní. Len tento charakter neprocennej konzultácie preto mohlo mať vyjadrenie doc. dr. P., DrSc. Pre vyšetrovateľa mohlo byť vodidlom pri jeho ďalšom procesnom postupe, t. j. pri vyžiadaní doplnenia znaleckého posudku podľa § 109 Tr. por. (ktoré však vyšetrovateľ neurobil) a potom pri vyžiadaní ďalšieho posudku, keby sa s doplnením neuspokojil. Vzhľadom na tento neprocený charakter vyjadrenie doc. dr. P., DrSc. nemalo byť založené do spisu a v nijakom prípade nemohlo slúžiť ako dôkaz pri zisťovaní duševného stavu obvinenej.

Výrok o ochrannom liečení obvinenej v rozsudku Najvyššieho súdu SSR je nezákonný v tom smere, že ochranné protialkoholické liečenie opiera o ustanovenie § 72 ods. 2 písm. b) Tr. zák. Podľa tohto ustanovenia možno uložiť ochranné protialkoholické liečenie len páchatelovi trestného činu, tzn. osobe pričítnej. Nepričítnému páchatelovi možno uložiť ochranné liečenie, vrátane ochranného liečenia protialkoholického ako súčasti ochranného liečenia psychiatrického, len podľa ustanovenia § 72 ods. 1 Tr. zák. a za podmienok uvedených v tomto ustanovení.

Podľa § 72 ods. 1 Tr. zák. súd uloží (obligatórne) ochranné liečenie okrem iného vtedy, ak páchatel činu inak trestného nie je pre nepričetnosť trestne zodpovedný a jeho pobyt na slobode je nebezpečný. Spoločnosť nemá inú možnosť ochrany pred takýmito osobami. Námietka, že obvinená je nebezpečná len pre seba (možnosť samovraždy) a že to odôvodňuje liečenie len podľa zákona o zdraví ľudu, a nie ochranné liečenie podľa Trestného zákona, nezodpovedá obsahu spisu. Nebezpečenstvo samovraždy obvinenej existuje podľa obidvoch znaleckých posudkov. Z toho ale zároveň vyplýva, a to aj so zreteľom na spáchaný čin, že zároveň existuje možnosť tzv. rozšírenej samovraždy ako v prejednávanom prípade. Toto nebezpečenstvo je reálne, pretože obvinená sa opakovane vyjadrila v tomto zmysle na adresu svojho manžela i svojho syna. Pred svedkyňou K. sa vyjadrila, aby zavolala žandárov, lebo zabije aj syna V. Pri vyšetrení svojho duševného stavu sa pred znalcami viackrát vyjadrila v tom zmysle, že mala radšej zabiť muža, že by bolo lepšie, keby boli všetci po smrti, že ľutuje že nezabila aj syna, ktorý sa bude pre ňu trápiť, resp. že mala radšej zabiť manžela a seba. Toto prehlásenie urobila pred psychológom pri vyšetrení v Prahe, teda viac ako pol roka po spáchaní činu, pričom smrť syna už motivuje novo vzniknutou situáciou. Z toho vyplýva, že obvinená spája samovražedné tendencie s hrozbami pre svoje okolie a že jej pobyt na slobode je nebezpečný nielen pre ňu samu, ale aj pre jej okolie, predovšetkým pre jej syna a jej manžela. Preto sú splnené podmienky obligatórneho ochranného liečenia podľa § 72 ods. 1 Tr. zák. V rámci tohto liečenia sa vykoná aj ochranné liečenie protialkoholické, ktoré je indikované podľa obidvoch znaleckých posudkov. Vzhľadom na povahu nebezpečenstva (ohrozenie života osôb z okolia obvinenej) je na mieste ústavný spôsob liečby. Pri budúcej eventuálnej úvahe o prepustení obvinenej z ústavného ochranného liečenia bude treba vypočítť pôvodných znalcov vzhľadom na závažnosť prípadu a zložitosť veci.